

דו"ח אנליטי

מאפייני נפגעים תעסוקתית בזמן משבר

מוגש במסגרת פרוייקט גמר לבגרות 5יח"ל

מקצוע: ניתוח נתונים

תשפ"ד מאי 2024

תקציר מנהלים

דו"ח אנליטי זה נכתב לבקשת משרד התעסוקה במטרה לענות על השאלה מה מאפיין את הנפגעים מבחינה תעסוקתית בזמן משבר. המשברים שפקדו את ישראל בארבע השנים האחרונות הם משבר הקורונה ומשבר מלחמת "חרבות ברזל". חשיבות בחינת המאפיינים של הנפגעים מבחינה תעסוקתית הינה בהערכות של המדינה להפחתת הפגיעה במשבר הבא (מגיפה, רעידת אדמה, מלחמה וכו').

בשנת 2020 בעקבות משבר הקורונה נרשם שיא במספר המובטלים בישראל. במטרה להיאבק בהתפשטות מגפת הקורונה החליטה ממשלת ישראל לנקוט במדיניות של סגרים, מה שהוביל לעלייה חדה במספר דורשי העבודה. לפי ביטוח לאומי מאז תחילת מלחמת "חרבות ברזל" 7 באוקטובר 2023) ועד 6 בפברואר 2024, 228,187 אזרחים ביקשו דמי אבטלה. כמו כן פורסמו לציבור הארכת ההקלות לזכאי דמי אבטלה בקרב המפונים.

להלן מסקנות המחקר:

1. במשבר הקורונה נפגעו נשים יותר ובמלחמה הגברים
2. בזמן משבר עולה שיעור דורשי העבודה אם כי בכל משבר נפגעים עיסוקים שונים בהתאם לאופי המשבר
3. שיעור העלייה הגדול במחפשי העבודה בעיקר בקרב האוכלוסייה היהודית והערבית - נוצרית
4. קבוצת הגילאים 25 עד 34 היא הנפגעת העיקרית בשעת משבר הן בקורונה והן בחרבות ברזל

תוכן עניינים

2.....	תקציר מנהלים
4.....	הלקוח
5.....	מסדי הנתונים
7.....	שאלת המחקר
8.....	ניתוח הממצאים
8.....	פרק א: עלייה בשיעור דורשי העבודה לפי מין
9.....	פרק ב: עלייה בשיעור דורשי העבודה לפי עיסוק
10.....	פרק ג: עליה בדורשי העבודה לפי מגזר
11.....	פרק ד: עליה בדורשי העבודה לפי שנות לימוד
12.....	פרק ה: עלייה בדורשי העבודה לפי קבוצות גיל
13.....	מסקנות
18.....	המלצות
20.....	ביבליוגרפיה

הלקוח

הלקוח הינו שירות התעסוקה הישראלי. הוא תאגיד סטטוטורי (גוף משפטי אוטונומי למחצה שפועל על פי חוק), שהוקם מכוח חוק שירות התעסוקה התשי"ט - 1959, בעקבות חתימתה של מדינת ישראל, בסמוך להקמתה, על אמנה בינלאומית המחייבת את המדינות החתומות עליה להקים שירות תעסוקה ממלכתי שיעניק שירותי השמה ללא תשלום לעובדים ולמעסיקים כאחד.

השירות מטפל בכ-400,000 מחפשי עבודה מדי שנה, באמצעות 71 לשכות התעסוקה הפרוסות ברחבי הארץ.

בין תפקידי השירות: סיוע למחפשי ודורשי עבודה במציאת משרות, הפניית דורשי עבודה להכשרות מקצועיות, מחקר שוק התעסוקה הישראלי וריכוז המידע עליו, שכולל פרסום נתונים ודוחות תקופתיים.

שירות התעסוקה פנה לקבלת דו"ח זה על מנת לאתר את המאפיינים של הנפגעים העיקריים מבחינה תעסוקתית בזמן משבר הקורונה - משבר על רקע מגיפה, ובזמן משבר חרבות ברזל - משבר על רקע מלחמה, על מנת להפיק תובנות ולהיערך למשבר הבא מבחינת הקצאת התקציב לתוכניות הכשרה והתאמה למצב.

הניתוח מתבסס על נתונים מאתר האינטרנט של שירות התעסוקה

מסדי הנתונים

הניתוח מבוסס על שני מסדי נתונים:

א. מקור: [דורשי עבודה קורונה מחודש אפריל 2020 מ-Data.gov](https://data.gov.il/dataset/jobseekersdata/resource/3739f4af-9e4b-4502-a904-c7bc14ffa7db).³

להלן קישור ל**מסד המעובד**

המסד המקורי הכיל 113,574 רשומות, ו-16 עמודות. השדות הם:

- Month
- District
- Age group
- Gender
- Education
- Disability
- Religion
- Annual unemployment days
- Occupations until February 2015
- Occupations until April 2015
- Jobseekers
- Hh
- Academic unemployment
- Non academic unemployment
- Newcomers
- Newcomers that got fired

תהליך הטיוב:

1. נמחקו רשומות עם נתונים ריקים
2. נמחקו נתונים לא רלוונטיים כמו עמודות ושורות ללא נתונים או מאפיינים, כיוון שאי אפשר ללמוד מהם איך להתכונן למשבר הבא.
3. כותרות העמודות תורגמו לעברית.
4. נבדק אם קיימים ערכים שגויים למשל בעמודות מין התבצעה בדיקה אם קיימים ערכים השונים מ"זכר" או "נקבה".

³<https://data.gov.il/dataset/jobseekersdata/resource/3739f4af-9e4b-4502-a904-c7bc14ffa7db>

5. בעמודות מספריות נבדק אם קיימים ערכים שליליים שלא צריכים להיות.

ב. מקור: [דופק שוק העבודה 2023 מלחמה](#)⁴

[להלן קישור מסד המעובד](#)

המסד המקורי הוצג כאפליקציה שעובדה ב Power Bi. הנתונים נאספו באופן ידני על ידי יצירת סינון לפי קטגוריה והורדת הנתונים הרלוונטיים ואיסופם באקסל ייעודי.

מכיוון שהנתונים סווגו ונאספו בצורה ידנית, לא נדרשה התערבות נוספת למטרת טיוב.

שאלת המחקר

שאלת המחקר: מהם המאפיינים של דורשי עבודה בזמן משבר (מגיפה, מלחמה)?
המטרה היא למצוא מאפיינים מיוחדים של דורשי עבודה בזמן משבר, הן משבר על רקע מגפה - קורונה, והן משבר על רקע מלחמה - "חרבות ברזל", על מנת להפיק תובנות ולהעריך למשבר הבא.

הדו"ח מציג את שיעור דורשי העבודה והפער לפני ובזמן המשבר, וכן משווה בין שתי תקופות המשבר על מנת למצוא מצד אחד מאפיינים משותפים, ומהצד השני מאפיינים ייחודיים לכל משבר.

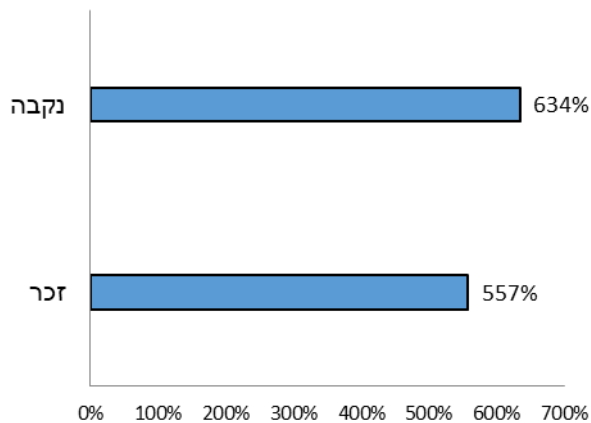
תתי שאלות:

1. מי נפגע יותר, גברים או נשים?
2. באילו עיסוקים ניכרת השפעה (שיעור עליה גבוה)?
3. מה האפיון המגזרי של מחפשי העבודה?
4. האם קיים קשר בין מחפשי העבודה לרמת ההשכלה? ואם כן מהו?
5. שיעור מחפשי העבודה לפי קבוצות גיל.

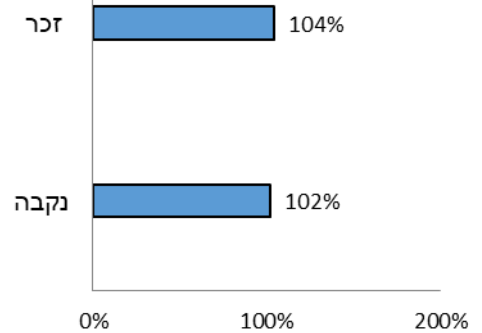
ניתוח הממצאים

פרק א: עלייה בשיעור דורשי העבודה לפי מין

תרשים 1: עלייה מינואר לאפריל 2020 (קורונה)

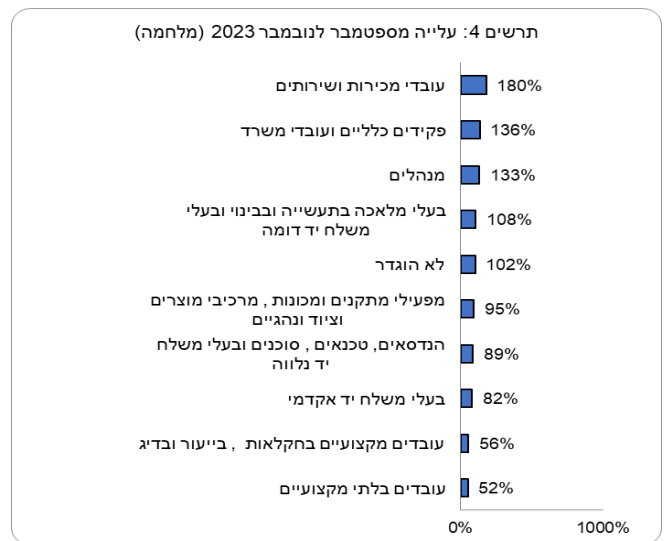
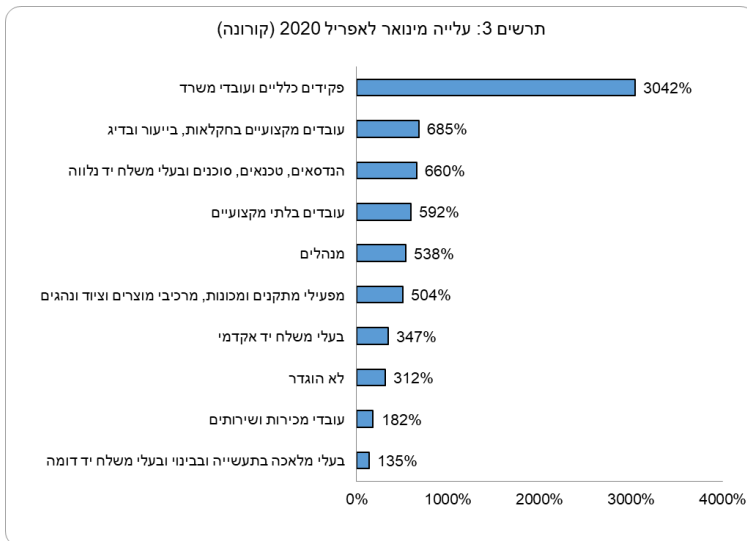

תרשים 2: עלייה מספטמבר לנובמבר 2023 (מלחמה)

תרשימים 1-2 מציגים את העלייה בשיעור מחפשי העבודה בשני המשברים. בשניהם נצפית עלייה בשיעור דורשי העבודה, אם כי בקורונה העלייה גבוהה יותר. שיעור הפגיעה בקורונה בנשים היה גבוה בהפרש גדול משיעור הגברים, ואילו במלחמה הגברים נפגעו יותר מהנשים אך בהפרש קטן.

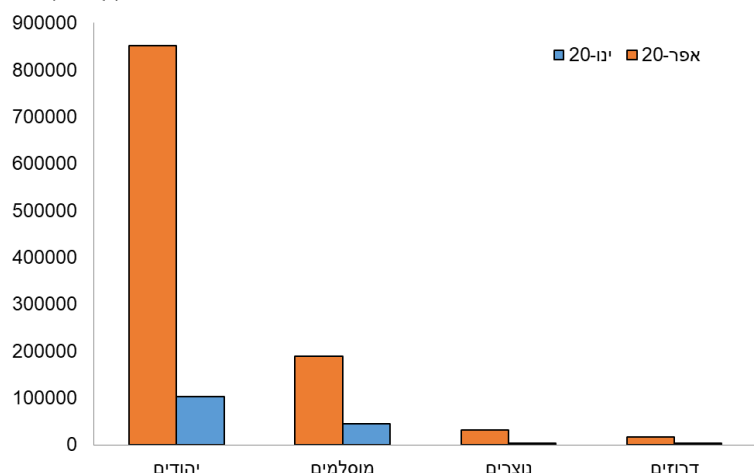
פרק ב: עלייה בשיעור דורשי העבודה לפי עיסוק

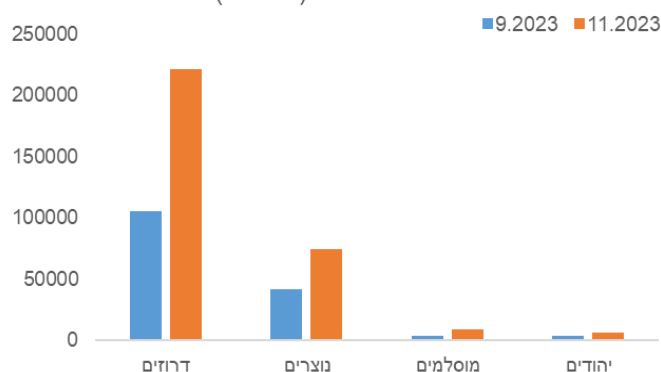
תרשימים 3-4 מציגים את העלייה בשיעור מחפשי העבודה בשני המשברים לפי עיסוקים. הפגיעה בעובדים בקורונה גבוהה יותר מאשר במלחמה. פקידים כלליים ועובדי משרד נפגעו ביותר בשתי תקופות המשבר. במלחמה נפגעו מאוד גם עובדי מכירות ושירותים שבקורונה נפגעו פחות יחסית לשאר המקצועות, אך עדיין כמעט זהה לשיעור העלייה במלחמה.

פרק ג: עליה בדורשי העבודה לפי מגזר

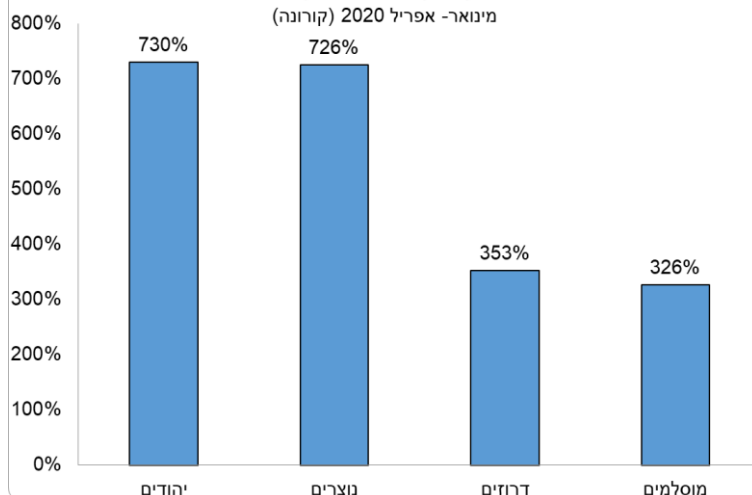
תרשים 5: מספר דורשי העבודה לפי מגזר ינואר-אפריל 2020 (קורונה)

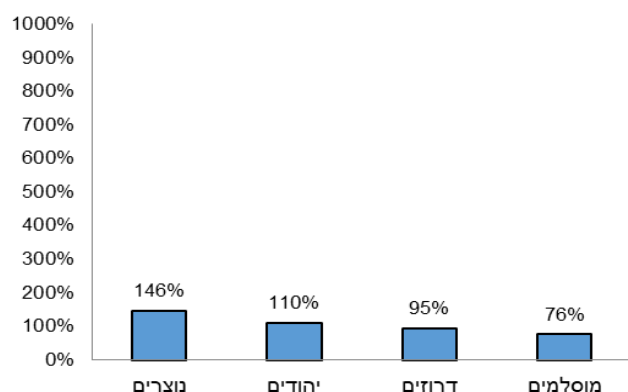
תרשים 6: עלייה במספר דורשי העבודה מספטמבר לנובמבר 2023 (מלחמה)

תרשים 7: שיעור העלייה בדורשי העבודה לפי מגזר מינואר-אפריל 2020 (קורונה)

תרשים 8: שיעור העלייה בדורשי עבודה בין ספטמבר לנובמבר לפי מגזר 2023 מלחמה

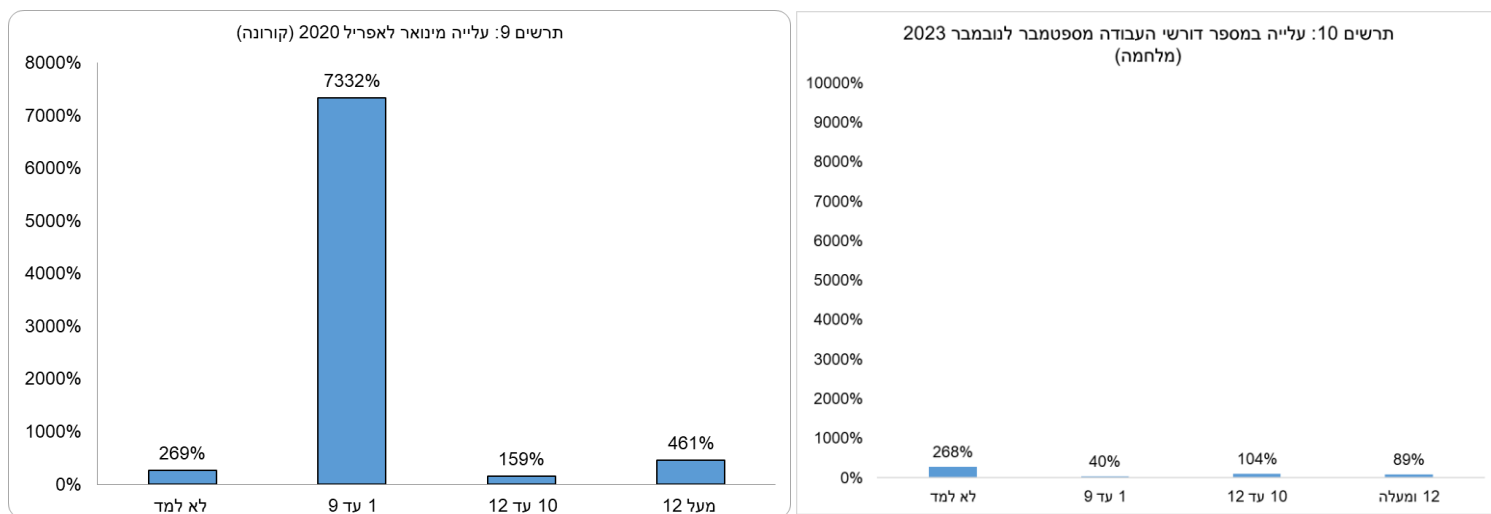

ניתן לראות שמספר דורשי העבודה הגבוה ביותר בקורונה הוא אצל היהודים וכן שיעור העלייה מינואר לאפריל. יחד עם זאת ניתן לראות ששיעור העלייה בקרב דורשי העבודה במגזר הערבי-נוצרי הוא גבוה במיוחד. הפער כמעט זהה בין העלייה של דורשי העבודה במגזר היהודי והנוצרי.

מספר דורשי העבודה בקרב כל המגזרים עלה מספטמבר 2020 עד נובמבר 2020. מספר דורשי העבודה הגדול ביותר נמצא בקרב המגזר היהודי. שיעור העלייה הגבוה ביותר נמצא בקרב המגזר הערבי-נוצרי - אם כי מדובר במספרים קטנים ביחס ליהודים ולמוסלמים.

תמונת דורשי העבודה בקורונה נראית דרמטית יותר לעומת המלחמה הן במספר דורשי העבודה והן בשיעור העלייה. מגזרים בהם שיעור העלייה גבוה הם היהודים והערבים-נוצרים.

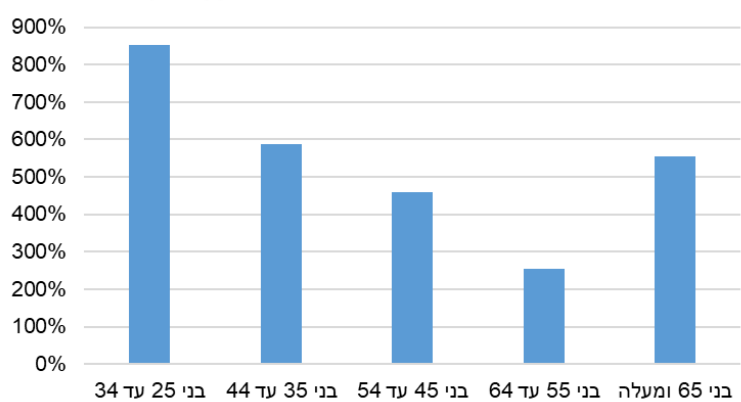
פרק ד: עליה בדורשי העבודה לפי שנות לימוד

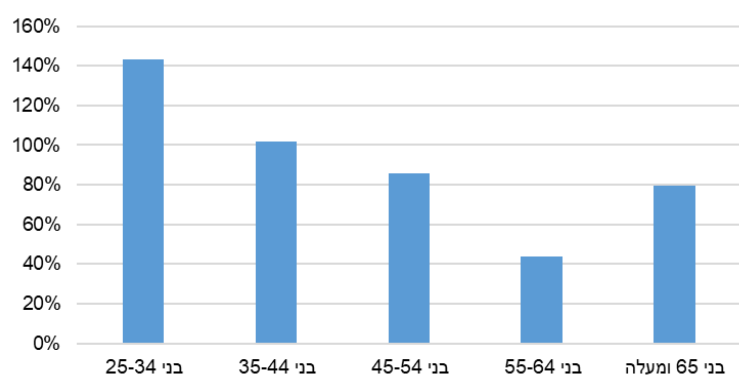
בשני המשברים אפשר לראות עלייה בשיעור דורשי העבודה בעיקר בקרב אלה שהשכלתם פחות מ-12 שנות לימוד. בקורונה העלייה הגדולה ביותר היא בקרב אנשים שלמדו בין 1 ל-9 שנים ולעומת זאת במלחמה הם אלה שהכי פחות נפגעו. במלחמה הכי נפגעו אלה שלא למדו.

פרק ה: עלייה בדורשי העבודה לפי קבוצות גיל

תרשים 11: עלייה מינואר לאפריל 2020 (קורונה)

תרשים 12: עלייה במספר דורשי העבודה מספטמבר לנובמבר 2023 (מלחמה)

אפשר לראות שהקבוצה הצעירה של בני 25 עד 34 הם הקבוצה שהכי נפגעה הן בקורונה והן במלחמה ואחרים הקבוצה הצעירה הבאה בתור בני 35 עד 44 בשני המשברים.

מסקנות

מסקנה ראשונה - במשבר הקורונה נפגעו נשים יותר ובמלחמה הגברים

בעבודה נבדקה השפעת המשברים מלחמה וקורונה על שני המינים נשים וגברים. לפי תרשימים 1 ו-2 נמצא כי במשבר הקורונה נפגעו מבחינה תעסוקתית נשים יותר מגברים, ולעומת זאת, במלחמת חרבות ברזל נמצא כי הגברים נפגעו יותר מאשר הנשים.

הסקר של קידר (2020) מחזק את המסקנה שבקורונה נשים נפגעו מבחינה תעסוקתית יותר מגברים, הסקר מראה כי 48% מהנשים השכירות יצאו לחל"ת או פוטרו, לעומת 32% מהגברים, וגם כי שיעור הנשים שהמשיכו לעבוד באותו מקום עבודה או באותו היקף משרה נמוך משיעור הגברים.

מאמרה של אשכנזי (2023) נוגד את הטענה שבמלחמת חרבות ברזל גברים נפגעו יותר מנשים, בכתבה מוצג כי סטטיסטיקות מצביעות על כך שמרבית העובדים שנעדרו ממקום העבודה בחודש אוקטובר 2023, על רקע המלחמה, הן נשים. מרביתן, נאלצו להיעדר מהעבודה או לצאת לחל"ת. עוד כתוב ש"ברות המזל" שהצליחו להינצל מהיציאה לחל"ת, התבקשו להפחית בשכרן או לצמצם את היקף משרתן. אשכנזי מתייחסת במאמרה לסקר שנערך במכון הישראלי לדמוקרטיה שמראה ששיעור הנשים שהוצאו בזמן המלחמה לחל"ת כפול משיעור הגברים, לדבריה מצב זה נובע כנראה מהשילוב של מערכת חינוך שעבדה עדיין באופן חלקי, לצד העובדה שרוב מגויסי המילואים הם גברים, כך שבחלק ניכר מהמקרים הנשים היו אלו שנשארו בבית לטפל בילדים.

מסקנה שנייה - בזמן משבר עולה שיעור דורשי העבודה אם כי בכל משבר נפגעים

עיסוקים שונים בהתאם לאופי המשבר

הדו"ח מציג עלייה גדולה בשיעור דורשי העבודה כפי שניתן לראות בתרשימים 3 ו-4, כמו כן, הוא מציג את ההבדלים בין שני המשברים בעליית שיעור דורשי העבודה. נמצא כי בקורונה עליית שיעור דורשי העבודה היתה גבוהה בהרבה מעליית שיעור דורשי העבודה במלחמה.

העיסוקים שנפגעו נובעים מאופי המשבר. למשל בקורונה היו סגרים והעיסוקים שנפגעו בעיקר היו: פקידים כלליים ועובדי משרד, עובדים מקצועיים בחקלאות בייעור ובדיג והנדסאים, טכנאים סוכנים ובעלי משלח יד נלווה. ואילו במלחמה נפגעו העיסוקים הבאים: עובדי מכירות ושירותים, פקידים כלליים ועובדי משרד ומנהלים.

לפי דו"ח של פלוג ושו"ת (2021) כל המקצועות ספגו פגיעה קשה בעקבות משבר הקורונה למעט ענף התקשורת והבינוי ולפי התרשימים שלה היא מסבירה כי הענפים שנפגעו קשה ביותר היו החינוך, האומנות, הבידור והפנאי ושירותי האירוח והאוכל (מסעדות). בענפים אלו, שצריכת שירותיהם כרוכה בהתקהלות, הייתה ירידה חדה בביקושים והממשלה הגבילה את פעילותם כאשר חלה עלייה בתחלואה.

בדוחו של שבע (2024) ניתן לראות כי לפי תרשים שנעשה הענפים שבהם נעדרו העובדים הרבים ביותר בנובמבר של המלחמה היו נדל"ן, שירותי אירוח ואוכל, אומנות, בידור ופנאי ובינוי. משלחי היד בדוח של שבע שונים בהגדרתם מהעיסוקים המופיעים בתרשים 4 בעבודה זו. אם כי, ניתן להבין שמכירות ושירותים עשויים להתייחס גם לשירותי אירוח ואוכל המופיעים בדוח של שבע.

מסקנה שלישית - שיעור העלייה הגדול במחפשי העבודה בעיקר בקרב האוכלוסייה היהודית והערבית-נוצרית

בעבודה נבדק גם המאפיין מגזר, ואיך המשברים מגפת הקורונה ומלחמת חרבות ברזל השפיעו מבחינה תעסוקתית על כל מגזר, כפי שניתן לראות בתרשימים 5,6,7 ו-8 נמצא כי במשבר הקורונה היהודים היו המגזר שהכי נפגע תעסוקתית, במלחמת חרבות ברזל הנוצרים הכי נפגעו והיהודים הם המגזר השני שהכי נפגע בהפרש קטן. וגם תמונת דורשי העבודה בקורונה נראית דרמטית יותר לעומת המלחמה הן במספר דורשי העבודה והן בשיעור העלייה. מגזרים בהם שיעור העלייה גבוה הם היהודים והערבים-נוצרים.

להלן שני דוחות שמדגישים את השיעור הגבוה של דורשי העבודה בחברה הערבית אל מול היהודית. דוחות אלה כוללים יחד את הערבים הנוצרים והמוסלמים, ולכן מציגים תמונה שונה מהתרשימים המפרידים בין שתי האוכלוסיות. התייחסות לחברה הערבית ניתן לראות בכתבתה של גולן (2021) שמראה כי משבר הקורונה החריף את מצב התעסוקה של גברים ערבים בכלל ושל החברה הערבית בפרט ביחס לחברה היהודית. בהסתמך על דוח של שירות התעסוקה שממנו נובע שבזמן הקורונה שיעור התעסוקה בחברה הערבית עמד על 36.6% בלבד, ירידה של 11.7% לעומת ערב פרוץ משבר הקורונה, זאת לעומת ירידה של 7.2% בקרב יהודים שאינם חרדים ו-8.4% בקרב יהודים חרדים.

בדוח של שבע (2024) אפשר לראות את ההתייחסות שלו לפגיעה בחברה היהודית מול החברה הערבית. בדוח מוצג תרשים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת שמצביע על עלייה בכ-0.6% בשיעור הבלתי מועסקים בחברה הערבית באוקטובר 2023 לעומת 5.2% בספטמבר 2023, ואילו בחברה היהודית הוא לא השתנה כלל. עוד מוצג כי באוקטובר 2023 שיעור האבטלה הרחבה היה 15.6% בחברה הערבית לעומת 8.6% בחברה היהודית. ומתרשים נוסף אפשר לראות ששיעור הנעדרים מהעבודה באוקטובר בחברה הערבית מסיבות אחרות היה גבוה ב-8.4 נקודות האחוז משיעור היהודים –15% לעומת 6.6%.

מסקנה רביעית - קיים קשר בין רמת השכלה נמוכה לפגיעה גדולה יותר בתעסוקה

אחד מהמאפיינים שנחקרו בעבודה הוא שנות לימוד, כפי שאפשר ללמוד מתרשימים 10 ו 9 בשני המשברים אפשר לראות עלייה בשיעור דורשי העבודה בקרב אלו שלמדו פחות מ 12 שנות לימוד, כלומר בעלי השכלה נמוכה. בקורונה העלייה הכי גדולה היא בקרב אנשים למדו בין 1 ל 9 שנים ובמלחמה הכי נפגעו אלה שלא למדו.

בדו"ח של סומך ושו"ת (2021) נראה שמשבר הקורונה פגע בעובדים שהשכלתם נמוכה יותר מבעובדים שהשכלתם גבוהה. ולפי התרשים שלהם אפשר לראות כי מרבית העובדים המושבתיים הם ללא תואר אקדמי – 88% מכלל המושבתיים, 86% מן הנשים ו 91%- מן הגברים. 12% בלבד מן העובדים המושבתיים הם בעלי תואר ראשון ותארים גבוהים יותר משרד האוצר, שיעור העובדים המושבתיים פוחת במידה רבה בכל קבוצות האוכלוסייה כאשר יש לעובדים תואר אקדמי. הפער בשיעור המושבתיים מקרב העובדים בעלי תואר אקדמי לעומת העובדים ללא תואר הוא 10 נקודות האחוז בכל קבוצות האוכלוסייה, למעט נשים יהודיות, חרדיות ושאינן חרדיות, אצלן הפער גדול יותר ב 12 נקודות האחוז.

וגם ממצאי המחקר של Alon ו Lifshitz (2021) מראים כי בעלי השכלה אקדמית עובדים במשרה מלאה יותר מאשר חסרי השכלה אקדמית. ככלל, אצל כל העובדים נפגעה תחושת הביטחון התעסוקתי כתוצאה מן המשבר, אך חסרי תואר אקדמי חוששים יותר מאובדן מקום העבודה (כלומר הם חשים פחות ביטחון תעסוקתי במקום העבודה) ומגלים נכונות רבה יותר להתפשר על מנת להימנע מאבטלה (כלומר חשים פחות ביטחון תעסוקתי בשוק העבודה), בהשוואה לעובדים בעלי תואר אקדמי. ממצאים אלו מעידים כי להשכלה גבוהה יש פרמיה גדולה במונחים של היקף תעסוקה וביטחון תעסוקתי, והיא חשובה במיוחד בתקופות משבר.

מסקנה חמישית - קבוצת הגילאים 25 עד 34 היא הנפגעת העיקרית בשעת משבר הן בקורונה והן בחרבות ברזל

בעבודה נבדקו הגילאים בהם שיעור הפגיעה היה גבוה בשעת משבר הקורונה ובשעת משבר חרבות ברזל, לפי תרשימים 11 ו-12 נמצא כי שיעור הפגיעה בגילאים השונים הינו דומה בשני סוגי המשבר כאשר ככל שקבוצת הגיל צעירה יותר כך שיעור הפגיעה בה גדול יותר.

מסקנה זו תואמת לדוח של שבע (2020) שהוצג במרכז המחקר והמידע של הכנסת, הטוען כי ממחקר של שירות התעסוקה עולה שדורשי העבודה בקרב הגיל הצעיר (עד 34) עלה בעקבות משבר הקורונה, וקבוצה זו היא הנפגעת באופן הקשה ביותר. הסיבה שמוצגת היא שגם לפני המשבר אופיינו העובדים בגילאים אלה כעובדים במשרות לא יציבות ובשכר נמוך. המגמה הזאת תואמת את הנתונים במדינות אירופה בהן דורשי העבודה הצעירים עלה באופן ניכר.

ובנוסף המסקנה תואמת גם לכתבה של בגין (2023) שהוצגה בעיתון מעריב, שמראה שלפי דופק שוק העבודה שפרסם שירות התעסוקה לחודש אוקטובר 2023 עולה כי אחת מהעליות הבולטות ביותר בנרשמים חדשים לשירות התעסוקה הם בקרב צעירים עד גיל 34. הסיבה המוצגת בכתבה היא ככל הנראה סוג משלח היד בגנו מציג כי "העליות היותר משמעותיות במספר הנרשמים החדשים נרשמו במשלחי היד, מוכרים בחנויות ונותני שירות, כ-4,700, מנהלים בתחום השירות והאדמיניסטרציה, כ-3,000, ומטפלים סיעודיים, כ-2,900.

המלצות

המלצה ראשונה: מציאת פתרון לאימהות שיוכלו לעבוד ביעילות האפשרית.

בזמן משבר מערכת החינוך עובדת חלקית או בכלל לא, והאימהות הן אלו שלרוב צריכות להישאר בבית עם הילדים במיוחד בזמן מלחמה שרוב הגברים במילואים.

המלצה זו ניתנת בעקבות המסקנה שנשים נפגעו יותר מבחינה תעסוקתית בזמן משבר, בעיקר בקורונה. ההמלצה היא שמשרד התעסוקה ידאג להכשרת האימהות לעבודה יעילה מהבית ואולי אפילו לדאוג לממן אמצעים טכנולוגיים שיהפכו את העבודה מהבית לכמה שיותר קלה ומהירה.

לצד זה אפשר גם לשלב את מערכת החינוך לדאוג לשיעורים עם מורה/גננת בזום בלייב וגם למשחקים ופעילויות שלא בלייב, שהאמהות תוכלנה להעסיק בהם את ילדיהן לפי הצורך שלהן בלי להיות תלויות בשעות מוגדרות, מהמחשב ומהטלפון.

בנוסף, יש להכין תוכניות מסודרות לחזרה מהירה של מערכת החינוך בזמן משבר. נראה כי במלחמת "חרבות ברזל" מערכת החינוך כבר חזרה לפעילות מהר יותר מאשר בקורונה, כלומר, ניתן ללמוד לייעל על סמך ניסיון.

המלצה שנייה: יצירת תוכנית להמשכיות תעסוקתית ומענקים לשעת משבר.

מתוך המסקנה השניה נראה שאופי הפגיעה לפי עיסוק תלוי בסוג המשבר. ברור לגמרי שהתעסוקה נפגעת בזמן משבר ולרוב בנושא של עובדי מכירות, שירותים ואירוח בעיקר שמדובר במשבר מלחמתי. אז יש ליצור תוכנית של המשכיות תעסוקתית עם פתרונות יצירתיים כגון עידוד של מפונים להיות שליחים וככה גם עסקים של שירותי מכירות ואירוח כמו מסעדות וכמו חנויות בגדים או דברים לבית וכדומה יכולים להרוויח מהמשך מכירות וגם המפונים מביתם בעקבות המלחמה שלא יכולים להמשיך לעבוד מהמקום החדש שאליו הם עברו יכולים לעבוד בשליחויות ולהרוויח, כדי לחזק את זה אפשר לעזור לעסקים האלה להקים אתרים ואפליקציות יותר נוחות לשימוש — למשל, להקפיד על תמונות טובות שממחישות ללקוח איך באמת נראים המוצרים או המנות, להקפיד על אפשרות נגישות באתר לאנשים בעלי צרכים מיוחדים — ובכך להשיג עוד לקוחות אפילו שאי אפשר לצאת מהבית. בקורונה עיקר הנפגעים היו פקידיים ועובדים מקצועיים בחקלאות בייעור ובדיג, אז אפשר להציע לסטודנטים צעירים הזדמנות לעזור בעבודות חקלאות ייעור ובתמורה לכך משרד התעסוקה יגיע להסדר עם משרד החינוך כדי לממן לאותם סטודנטים מלגה ללימודים וככה גם הסטודנטים מרוויחים מלגה וגם העוסקים בתחום החקלאות הייעור והדיג מקבלים עזרה בעסק.

המלצה שלישית: חיזוק הקשר עם האוכלוסיה הערבית.

מתוך המסקנה השלישית ניתן להמליץ על חיזוק ושילוב של האוכלוסיה הערבית נוצרית בשירות לאומי וכו', על מנת לחזק את הקשר עם מדינת ישראל, ולהפחית את החשש של שני הצדדים בזמן משבר מלחמתי להעסיק עובדים ערבים או לעובדים הערבים להגיע למקום עבודתם.

המלצה רביעית: תמיכה בגילאים הצעירים שיותר נפגעים.

כפי שאפשר להבין מהמסקנה החמישית גילאים צעירים יותר נפגעים ממשברים מדיניים, ההמלצה שלי למשרד התעסוקה היא לקדם תוכניות תמיכה וליווי לצעירים שמחפשים עבודה והכנה לראיונות עבודה, אפשר גם להכין תוכניות הכשרה מתקדמות שגם מתואמות לצרכים המעודכנים של שוק העבודה למשל בינה מלאכותית או אפילו תמיכה בפיתוח דברים חדשניים, עוד אפשר לעזור פיננסית לצעירים שמתקשים כלכלית בעקבות מצבים של משבר למשל סטודנטים וחיילים, אפשר לחשוב על תוכנית חיסכון או הלוואות בתנאים טובים.

ביבליוגרפיה

- אשכנזי ש' (2023). מלחמת נשות ברזל.
https://www.calcalist.co.il/local_news/article/rjsxfi2h6
- בגנו י' (2023). אלפי דורשי עבודה חדשים: השפעת המלחמה על שוק העבודה.
https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/ab67685c-a59a-ea11-8105-00155d0aee38/2_ab67685c-a59a-ea11-8105-00155d0aee38_11_16209.pdf
- גולן ד' (2021). שירות התעסוקה: כך פגע משבר הקורונה בעובדים בחברה הערבית.
<https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001377076>
- סומך ס', תירוש א' ואלישע ב"מ (2021) שוק התעסוקה בשיא משבר הקורונה ולאחריו
https://brookdale-web.s3.amazonaws.com/uploads/2021/04/Heb_Report_S-185-21.pdf
- פלוג ק' ושות' (2021) - סקירת מצב שוק העבודה בתקופת הקורונה
<https://www.idi.org.il/media/17630/review-of-the-labor-market-in-israel-during-the-covid-19-pandemic.pdf>
- קידר י' (2020). השפעת משבר הקורונה: נשים - גברים.
<https://www.idi.org.il/blogs/special-economic-survey/march-april-2020/31818>
- שבע נ' (2020). אבטלה בקרב צעירים בעקבות משבר הקורונה.
https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/ab67685c-a59a-ea11-8105-00155d0aee38/2_ab67685c-a59a-ea11-8105-00155d0aee38_11_16209.pdf
- שבע נ' (2024). השפעת מלחמת חרבות ברזל על שוק העבודה.
<https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/588459d2-7a76-ee11-815f->

[005056aac6c3/2_588459d2-7a76-ee11-815f-005056aac6c3_11_20415.pdf](#)

שירות התעסוקה הישראלי (2023). השוואת מספר הנרשמים בתקופת מלחמת "חרבות ברזל" לתקופת הקורונה תוך התייחסות למאפיינים עיקריים. <https://www.taasuka.gov.il/he/InfoAndPublications/ResearchAndReviews/Documents/registerwarcompercorona.pdf>

Alon S' and Lifshitz G' - A College Degree and Employment Resilience during an Economic-Employment Crisis.
<https://www.jstor.org/stable/27006647>